

Aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1992

Fred Cottaar

Inleiding

Voor de zesde maal in successie werd Zuid-Kennemerland in 1992 geïnventariseerd op het aantal broedende meeuwen. Aangezien de broedplaatsen van de meeuwen in onze regio naar de daken van woonhuizen verschuiven, wordt geprobeerd om deze ontwikkeling zo goed mogelijk bij te houden. Hierdoor ontstaat een overzicht van het vestigingspatroon en de spreiding van dergelijke kolonies. In de jaarverslagen zal het thema 'dakbroeden' dan ook uitgebreid worden behandeld.

Werkwijze

Voor de werkwijze betreffende het inventariseren van de meeuwen wordt verwezen naar het verslag van 1991 (Cottaar, 1992). Arie Spaans van het IBN werd de mogelijkheid geboden om het Hooggoventerrein te bezoeken en een schatting te maken van het aantal broedende meeuwen.

Bijzonderheden

Het aantal broedparen van Zilver-, Kleine Mantel- en Stormmeeuwen wordt weergegeven in tabel 1. Voor de drie soorten geldt dat er in 1992 meer broedparen zijn gevonden dan in 1991.

Vooral rond Ijmuiden nemen de aantallen nog steeds toe. De meeste paren broeden hier nog steeds op de daken, steigers en dukdalven. Een kolonie op een landtong van het sluizencomplex waar tot 1989 werd gebroed was ook dit jaar weer bezet. Het begin werd al aarzelend in 1990 ingezet.

Op het Forteiland (in de monding van het Noordzeekanaal), waar zich in 1987 de grootste kolonie bevond, gebeurt echter nog steeds niets.

Op de IJbunker, alwaar zich de grootste kolonie Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen bevindt, werd een gedeelte van dak voorzien van een nieuwe bitumenlaag (teerlegering), om lekkage van het dak tegen te gaan. Gedurende eind maart en begin april werd tijdens mooi weer het werk gedaan, dit om de bitumenlaag zo snel mogelijk te laten drogen. De werkzaamheden waren rond 10 april klaar. Toch had dit echter tot gevolg dat sommige

Zilvermeeuwen met teerresten op de poten en het verenkleed rondliepen. Veel was het echter niet, zodat de schade nogal is meegevallen. De meeuwen zagen er uit alsof ze van een stookolieslachtoffer gegeten hadden.

De problemen met op daken broedende meeuwen zijn niet verdwenen. Sinds op één van de daken een observatiehut staat worden we daar zelf mee geconfronteerd. Regelmatig worden afvoeren geschoond, zodat het water weg kan lopen. Het nestmateriaal dat aangebracht wordt kan o.a. voor deze afvoerproblemen zorgen. Regelmatige controles van afvoeren, waar korfjes overheen geplaatst zouden moeten worden, zou wenselijk zijn. Het verwijderen van dit nestmateriaal na het broedseizoen zou een hoop ergernis besparen. Zoals in het verslag van 1991 al werd vermeld zijn over een gedeelte van de IJbunker lijnen gespannen om de meeuwen te weren. Dit heeft echter maar gedeeltelijk resultaat. De aantallen broedparen op dit gedeelte van het dak zijn iets minder dan in vorige jaren. Uit eigen waarnemingen is gebleken dat zelfs met zeer harde wind de adulte meeuwen probleemloos tussen de lijnen door landen. Toch vallen er nog slachtoffers. De meeuwen kunnen verstrikt raken in de draden en daardoor omkomen. Problemen komen echter vooral later als de jonge meeuwen gaan oefenen om te vliegen. Zij kunnen zich verwonden aan de draden en hebben de grootst mogelijke moeite om weer op hun vertrouwde plekje tussen de draden te landen. Dit plekje (het territorium van hun ouders) is zeer belangrijk. Op elke andere plaats waar ze terecht komen, komen ze in het territorium van een ander paar, waardoor gevechten ontstaan.

De aantallen in Duin & Kruidberg waren iets hoger, maar daar staat tegenover dat de aantallen in de Kennemerduinen en de Amsterdamse Waterleidingduinen afnamen. In de rest van Zuid-Kennemerland komen nog kleine aantallen tot broeden, welke (nog) niet toenemen.

De Zilvermeeuwen welke territoria hebben in de bebouwde kom, komen steeds meer in de belangstelling te staan. Alhoewel broeden nog niet met zekerheid werd vastgesteld huizen er toch al minimaal 8 paar territoriale Zilvermeeuwen in Haarlem waarvan broeden wordt vermoed, en ook in IJmuiden komt dit fenomeen voor. Over mogelijke vestigingen van en problemen met meeuwen is contact opgenomen met de betreffende gemeentes.

Ook komen er weer berichten uit de Haarlemmermeer over kolonies meeuwen op akkers (med. B.J. Bol). Het komend seizoen zullen we daar toch eens extra aandacht aan moeten schenken.

Alhoewel de Hoogovens buiten de regio van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland ligt is het op fabrieksdaken broeden van meeuwen al eerder aangestipt (Cottaar, 1991). Het gebied vormt één geheel met het door mij geïnventariseerde deel van de sluisen en de havens. Arie Spaans vermoedt dat er ca 1500 paar Zilvermeeuwen en ca 200 paar Kleine Mantelmeeuwen broeden. Ook broeden er ca 200 paar Stormmeeuwen op het terrein. De door hem geschatte aantallen waren lager dan hij naar aanleiding van de verhalen had verwacht.

Tabel 1. Aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1992 per gebied.

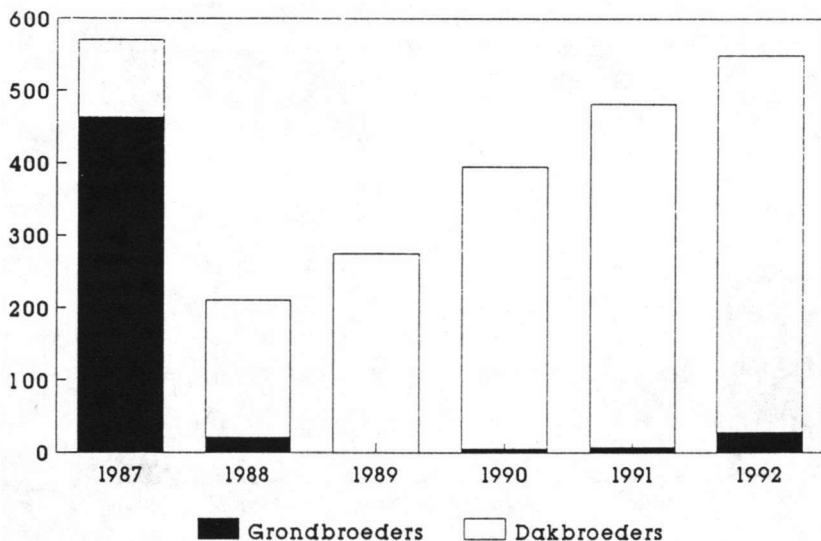
Gebied	Zilvermeeuw	Kleine Mantelmeeuw	Stormmeeuw
IJmuiden	549	79	26
Duin & Kruidb.	16-18	0	0
Kennemerduinen	49	0	9
AW-duinen	0	0	2-10
Overig	0-8	0	4
Totaal	614-624	79	41-49

Resultaten 1992

De aantallen Zilvermeeuwen in de duinstreek namen dit jaar af. De grootste kolonie, welke zich bevindt in de Kennemerduinen, nam duidelijk af. Er waren 49 paar aanwezig, hiervan broedden er 34 paar op het kleine eiland en 8 paar op het grote eiland van het Vogelmeer en 7 paar op het eiland in het Spartelmeer. Het aantal broedparen in Duin & Kruidberg nam ten opzichte van vorig jaar iets toe, mede door de beschermende maatregelen van de beheerder. De meeste paren broeden hier op een eiland in het Cremermeer en enkele broeden op het eilandje in het Duinmeer. In de Amsterdamse Waterleidingduinen werd wederom niet gebreed.

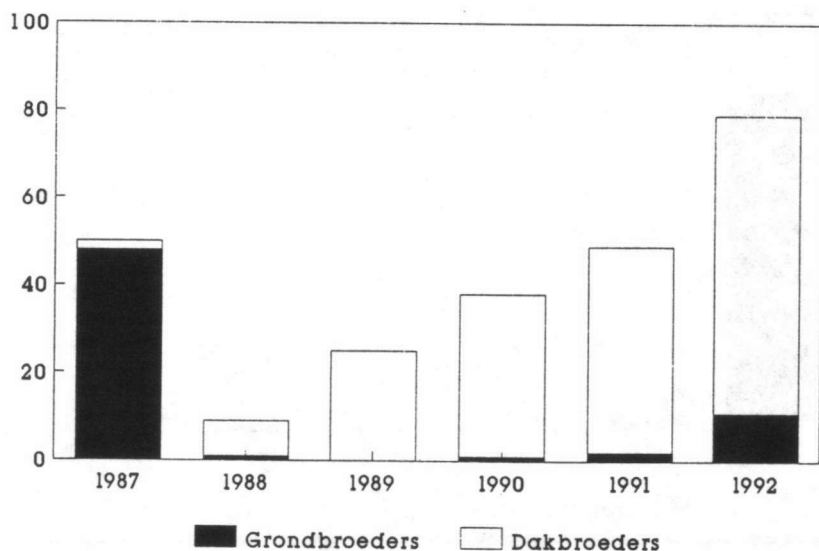
Het bolwerk van de Zilvermeeuw in Zuid-Kennemerland bevindt zich nog steeds in IJmuiden. De populatie aldaar nam toe tot 549 paar. Hiervan broeden er 521 op daken, sluisdeuren, steigers, en dukdalven en maar 28 paar op de grond. Het aantal op de grond broedende paren neemt echter wel weer geleidelijk toe. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door het aantal paren op een landtong op het sluisencomplex, alwaar zich in 1987 ook een kolonie (gemengd met Kleine Mantelmeeuwen) had

gevestigd. Zeer waarschijnlijk wordt dit gedeelte van IJmuiden dus niet meer bezocht door een Vos. Interessant was de waarneming op de IJbunker van een geringd exemplaar welke broedend werd aangetroffen. Het betrof een wijfje dat op 29 juni 1987 op het Forteiland als pullus geringd was. Met deze waarneming werd bevestigd dat Zilvermeeuwen welke in IJmuiden zijn geboren, zich ook hier kunnen vestigen als broedvogel. Het aantal terugmeldingen van gekleurde Zilvermeeuwen, welke in 1988 geringd werden, geeft eenzelfde beeld. Alleen is het aflezen van een kleuring veel makkelijker dan dat van een aluminium ring, zodat we, vooral door toedoen van de kleuringen, in de toekomst een veel duidelijker beeld zullen krijgen van de opbouw van de kolonie. De meldingen van broedende er of territoriale Zilvermeeuwen in het stedelijk gebied nemen toe. Vooral nog gaat het om enkele, maar misschien ook wel tientallen paren. Hierop wordt in een ander gedeelte van dit artikel dieper ingegaan.

Figuur 1. Aantal op de grond en 'op daken' (dukdalven, sluisdeuren en steigers) broedende Zilvermeeuwen in IJmuiden in de periode 1987-1992.

Dit jaar hebben alleen in IJmuiden Kleine Mantelmeeuwen ge- broed. De aantallen nemen nog steeds toe en er broeden nu 79 paar, waarvan 68 paar op daken en 11 paar op de grond. De grootste kolonie (47 paar) bevindt zich op het dak van de IJ- bunker. De andere dakbroeders zitten verspreid tussen de Zil- vermeeuwen. In tegenstelling tot de Zilvermeeuw wordt de soort niet aangetroffen op sluisdeuren, steigers, dukdalven, etcete- ra, maar alleen op de grotere bedrijfsgebouwen. De 11 paar die op de grond broedend werden aangetroffen, bevonden zich in een gemengde kolonie met Zilvermeeuwen op het sluizencomplex. Op de IJbunker was, net als vorig jaar, een gemengd broedpaar Kleine Mantelmeeuw x Geelpootmeeuw *L.a. michahellis* aanwezig. Uit gedragingen (o.a. paring) bleek dat de Geelpootmeeuw een vrouw was en de Kleine Mantelmeeuw een man. Dit zou goed ver- klaarbaar zijn, omdat vrouwelijke meeuwen meer verspreidings- gedrag vertonen dan de mannelijke. Bij gebrek aan een manne- lijke Geelpootmeeuw werd een Kleine Mantelmeeuw uitverkoren. Dit gedrag schijnt meer waargenomen te zijn (med. Arie Spaans). Het paar bracht overigens twee jongen groot.

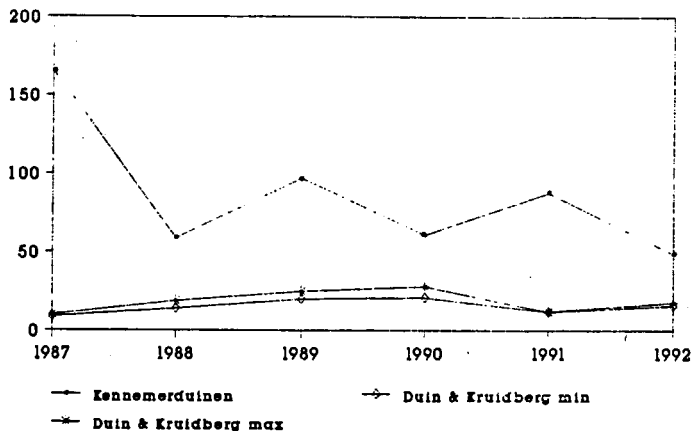

Figuur 2. Aantal op de grond en 'op daken' (dukdalven, sluis- deuren en steigers) broedende Kleine Mantelmeeuwen in IJmuiden in de periode 1987-1992.

Het aantal broedparen van de Stormmeeuw nam iets toe ten opzichte van 1991, hetgeen echter in z'n geheel voor rekening kwam van het aantal dat in IJmuiden werd vastgesteld. Vooral de kolonie op het motorcrossterrein deed het goed (16 paar). De aantallen in de duinstreek nemen af. In Duin & Kruidberg werd geen territorium meer vastgesteld. In de Kennemerduinen waren het 9 paar, waarvan 2 paar op het grote eiland in het Vogelmeer en 7 paar elders in het duin. Het aantal territoria in de Amsterdamse Waterleidingduinen werd vastgesteld op 2-10. De 3 paar op het terrein van Volker Stevin bij Spaarndam waren ook dit jaar weer aanwezig. Ook kwam er een melding binnen van een broedgeval in de Inlaagpolder ten westen van de A9. Dit broedpaar werd aangetroffen op een terreintje, voorzien van grind, waar een gasinstallatie was geïnstalleerd (med. Hans Groot). De melding van broedende meeuwen in de Haarlemmermeer heeft zeer waarschijnlijk ook betrekking op Stormmeeuwen.

Ontwikkeling van Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw in de periode 1987 tot en met 1992

Uit de figuren 1 en 2 blijkt duidelijk dat de Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen in IJmuiden na 1987 een voorkeur kregen voor daken, dukdalven, steigers en sluisdeuren. Op deze plaatsen zijn de nesten gevrijwaard van Vossen, welke in 1988 de kolo-

Figuur 3. Aantal broedparen van Zilvermeeuwen in de duingebieden van Zuid-Kennemerland in de periode 1987-1992.

nies op het Forteiland en het sluizencomplex bezochten. De aantallen beginnen vanaf 1991 op de grond weer toe te nemen, maar duidelijk is ook dat de groei op de daken er nog goed inzit. Dit komt tot uiting bij beide soorten.

Figuur 3 geeft een overzicht van de aantalsontwikkeling in het duingebied van Zuid-Kennemerland. Tijdens de periode 1987-1992 werden alleen in Duin & Kruidberg en de Kennemerduinen broedende Zilvermeeuwen gevonden. In de Amsterdamse Waterleidingduinen werd in deze periode niet gebreed en ook uit de andere duinterreinen zijn geen waarnemingen van broedende Zilvermeeuwen bekend. Duidelijk is het grillige verloop te zien van het aantal broedparen in de Kennemerduinen, welke een afnemende tendens hebben. De aantallen staan onder invloed van de Vos. Het is daarom des te opmerkelijk dat het kleine eiland in het Vogelmeer in de Kennemerduinen jaarlijks vele broedende Zilvermeeuwen herbergt, maar dat het grote eiland nogal eens bezocht wordt door de Vos. Waarom niet het kleine eiland? De aantallen in Duin & Kruidberg blijven laag en zullen, als ze afhankelijk blijven van de eilandjes in het Cremer- en Duinmeer, nooit erg groot worden. Beheersmaatregelen weerhouden de Vos om het eiland in het Cremermeer te bezoeken, zodat daar nog jaarlijks een aantal Zilvermeeuwen tot broeden komt.

Dakbroeden in het stedelijk gebied van Haarlem en IJmuiden

Naast het broeden van Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen op de daken van de visverwerkende industrie in IJmuiden werden ook enkele broedgevallen van Zilvermeeuwen geclaimd op daken van woningen. Dit was onder andere het geval in de omgeving van de Oranjestraat in 1990. Zeer waarschijnlijk gebeurt dit hier nu jaarlijks. In 1992 werden regelmatig enkele territoriale Zilvermeeuwen op de huizen van de Lange Nieuwstraat gezien. Hieronder bevond zich ook een gekleurde exemplaar dat geringd was in de duinen van Schoorl in 1988 (als pul). Ook in 1992 werd voor het eerst melding gemaakt van een broedgeval in Haarlem, eerder was al melding gemaakt van een mogelijk broedgeval in het centrum (Cottaar, 1991). De melding kwam uit de wijk Bosch en Vaart op een woning aan de Zomerlustlaan. Bewoners hadden een nest en vermoedelijk ook pulli op hun dak. Bij controle in augustus, toen de melding bij mij binnenkwam, vond ik echter geen bevestiging van een broedgeval. Nesten, pulli en/of jonge vliegvlugge vogels waren niet aanwezig. Er waren echter wel minimaal 7 adulte Zilvermeeuwen aanwezig, welke licht alarmeerden toen ik een dak beklom aan de Spruitenbosstraat, een straat in hetzelfde huizenblok.

Naast deze melding kwam onder andere door een oproep in Fitis een melding van Dirk Tanger over het vermoedelijk broeden van

Zilvermeeuwen in het Kleverpark. Hier zouden in 1992 ongeveer 3-4 paar een territorium hebben gehad. Later in het seizoen werden hier jonge vliegvlugge vogels gezien, maar broeden werd niet bevestigd. Ditzelfde werd ook al eens een paar jaar eerder in deze omgeving gezien. Het vinden van nesten en of jongen is echter een moeilijke zaak in verband met de vele onregelmatige en moeilijk toegankelijke daken. Misschien kunnen in de toekomst vanaf een hoog gebouw de daken worden afgespeurd op broedende meeuwen, maar ook dan vind je hoogst waarschijnlijk niet alle paren.

Samenvatting

De ontwikkeling van het aantal meeuwenbroedparen in Zuid-Kennemerland gaf in 1992 geen onverwachte gebeurtenissen te zien. De vestiging van meeuwen in het stedelijk gebied van Haarlem begint steeds meer vaste voet te krijgen. Territoriale paren worden uit verschillende wijken gemeld. De ontwikkelingen in de duinen geven een neerwaartse trend te zien. De aantallen nemen geleidelijk af, alleen in Duin & Kruidberg werd ten opzichte van 1991 een lichte toename van het aantal Zilvermeeuwen vastgesteld. De uitbreiding in IJmuiden gaat gestaag door. Vooral de op daken broedende meeuwen gaat het voor de wind. Totaal werden 521 paar Zilver- en 68 paar Kleine Mantelmeeuwen op daken broedend aangetroffen. De op de grond broedende Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen nemen ook hier weer langzaam in aantal toe.

Dankwoord

Hierbij bedank ik Frans de Boer, Hans Schouten en Hans Vader voor de gegevens uit de duinterreinen, Bert-Jan Bol, Hans Groot, Erik Maassen, Arie Spaans, Dirk Tanger, Jan van Tussenbroek, Jan Vegelin, José en Kees Verbeek voor hun medewerking en of aanvullingen, Steve Geelhoed voor het maken van de grafieken en Cebo-Holland en de Vomar voor de toestemming om de IJBunker te betreden.

Literatuur

- Cottaar, F., 1991. Aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1989 en 1990. *Fitis* 27(4): 160-168.
- Cottaar, F., 1992. Aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1991. *Fitis* 28(3): 142-148.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem